

**Є. М. Білецький**

*Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва*

**КАФЕДРИ ЗООЛОГІЇ ТА ЕНТОМОЛОГІЇ — 175**

Кафедра зоології та ентомології заснована в 1840 р. після приєднання Маримонтського інституту землеробського господарства Варшавської лісівничої школи. В історії становлення і розвитку кафедри умовно можна виділити наступні періоди:

– 1840–1871 рр. кафедру очолював магістр зоології, професор А. Д. Карпинський, на кафедрі працювали відомі професори Скروتський і Ястржембський;

– 1876–1890 рр. кафедрою керував кандидат природничих наук Є. М. Васильєв (згодом вчений — знавець шкідників цукрових буряків).

У перший і другий періоди формувався й удосконалювався навчальний процес.

Період 1890–1905 рр. позначився різким скороченням кількості студентів після їх заворушень у 1891–1892 рр. у зв'язку із складною внутрішньою ситуацією в Росії, поглибленою жорстокою посухою, неврожаєм і страшенним голодом 1891–1892 рр., тоді в Росії голодувало 35 млн. чоловік. Але незважаючи на скруту, уряд за результатами комісії погодився на збереження вищої аграрної освіти в Росії.

З 1905 по 1930 рр. кафедрою зоології та ентомології керував професор І. К. Тарнані — талановитий викладач, природознавець-популяризатор, улюбленець студентів. У 1914 р. після переїзду з інститутом у Харків, він удосконалював викладання зоології та ентомології, проводив дослідження шкідливих організмів у Харківській губернії.

З 1930 по 1955 рр. кафедрою завідував Віктор Григорович Аверін, відомий учений-енциклопедист, засновник порівняльно-екологічного підходу в зоології та ентомології. У 1931–1932 рр. В. Г. Аверін і О. О. Мігулін приймали активну участь у створенні в Харківському СХІ факультету захисту рослин.

З 1956 по 1971 рр. кафедру зоології та ентомології очолював О. О. Мігулін — видатний учений у галузі теоретичної і прикладної зоології і сільськогосподарської ентомології. Під керівництвом професора О. О. Мігуліна уперше в СРСР у 1925 р. організована

«Всеукраїнська мережа спостережних пунктів» (СП), а в 1926 р. — Ізюмський і Куп'янський СП. Професор О. О. Мігулін і професор В. Г. Аверін уперше випробували в 1924 р. авіахімічний спосіб захисту с.-г. рослин від сарани італійської.

З 1971 по 1991 рр. кафедру очолював професор Б. М. Литвинов — відомий вчений і педагог, засновник фундаментального напрямку — популяційна динаміка шкідників плодових культур, розробник комплексної екологічно орієнтованої системи захисту останніх.

З 1991 по 2010 рр. кафедрою зоології та ентомології керував професор Є. М. Білецький. Його наукові інтереси — проблема багаторічного прогнозування масового розмноження шкідливих комах.

З 2010 р. і дотепер кафедрою зоології та ентомології завідує доцент Г. В. Байдик — одна з численних учениць професора Б. М. Литвинова. Її наукові інтереси — вивчення закономірностей багаторічної динаміки популяцій шкідників зернових колосових культур і вдосконалення комплексної системи захисту рослин.

Фундаментальні проблеми систематики й екології комах вивчав професор Олександр Всеволодович Захаренко (1948–2004), відомий вчений, провідний ентомолог-неуроптеролог світового рівня, еколог-степознавець, фахівець заповідної справи. Він розробив новітні підходи щодо організації і оптимізації заповідної справи. Професор О. В. Захаренко заснував журнал «Известия Харьковского энтомологического общества» й на протязі багатьох років був його головним редактором.

Професор В. Г. Аверін, О. О. Мігулін, Б. М. Литвинов заклали фундамент пріоритетного в екології і захисті рослин напрямку — управління динамікою популяцій шкідливих і корисних організмів, підготували талановитих учнів і послідовників.

У цей час плідно продовжують дослідження учні їхніх наукових шкіл професор М. Д. Свтушенко з учнями — І. В. Забродіною, С. В. Станкевичем, В. В. Вільною, Е. Р. Мемедлаєвим по пріоритетним напрямкам, а саме багаторічна динаміка популяцій і прогноз масового розмноження шкідників плодових культур, шкідників ріпаку і гірчиці.

Фундаментальні дослідження структури й функціонування комплексу двокрилих у агроценозах вивчає доцент І. П. Леженіна; комплексу шкідників, запилювачів і ентомофагів насінневого амаранту присвячені дослідження І. П. Леженіної і Ю. В. Васильєвої.

Системні дослідження багаторічної динаміки популяцій і розроблення критеріїв їх прогнозування виконує доцент Л. Я. Сіроус.

Прийоми використання диких бджолиних — запилювачів люцерни та інших меліттофільних культур і основи їх охорони розробляє доцент М. О. Філатов.

УДК (091)[595][Litvinov B. M.]

**М. Д. Євтушенко, Г. В. Байдик**

*Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва*

**ПРОФЕСОР Б. М. ЛИТВИНОВ — ТАЛАНОВИТИЙ  
ПЕДАГОГ, ВЧЕНИЙ ТА ОРГАНІЗАТОР**

Відомий вчений і педагог, доктор біологічних наук, професор Борис Митрофанович Литвинов народився 31 серпня 1921 року в с. Красногвардійське Красногвардійського району Белгородської області у родині службовця. У 1939 р. з відзнакою закінчив десятирічку.

Нелегкий шлях у своєму житті пройшов Борис Митрофанович. Учасник двох війн — фінської та Великої Вітчизняної, 18-річним юнаком став до лав Червоної Армії. За бойові заслуги його нагороджено трьома орденами: «Червоної Зірки» та «Вітчизняної війни» (два), 15 медалями, в тому числі — «За відвагу» (дві), «За бойові заслуги», «За оборону Ленінграда», «За перемогу над Німеччиною» та ін.

У 1951 р. Борис Митрофанович Литвинов закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за фахом вчений агроном-селекціонер. Працював спочатку на посаді зам. начальника об'єкта Міністерства продовольчих резервів у м. Вітебськ (Білорусь), потім — молодшим науковим співробітником на Рамонській дослідно-селекційній станції.

Все своє життя він присвятив улюбленій справі — ентомології. У 1953 році став аспірантом кафедри зоології та ентомології факультету захисту рослин. У 1962 р. його обрано на посаду доцента кафедри, у 1971 — присвоєно звання професора.

Його кандидатська (1958 р.) та докторська дисертації (1969 р.) були присвячені вивченню популяцій головних шкідників плодових культур та розробці екологічно обґрунтованих систем захисту.

Дисертаційна праця Б. М. Литвинова — визначальна подія в історії садової ентомології України, вона виходить за межі традиційних хімічних засобів захисту рослин і має всі ознаки